

ПЛАНИНСКЕ ЈЕДИНИЦЕ АРМИЈЕ САД И АМЕРИЧКО ГЛЕДИШТЕ НА ДЕЈСТВА У ПЛАНИНАМА

Развој америчког гледишта на дејства у планинама

Организација и развој сувоземних снага САД, у времену од завршетка Првог светског рата па до септембра 1940 године углавном су вршени према одредбама „Закона о националној одбрани“, донетог 4 јуна 1920 године. Регуларна америчка армија, у времену између два светска рата, знатно је изостајала иза армија водећих капиталистичких земаља. Ово заостајање огледало се, не само у мањем бројном стању, него и у организацији и наоружању. Сувоземне оружане снаге САД у свом саставу нису имале оформљене ни све родове и специјалности потребне савременој армији (против-тенковске, падобранске, планинске итд.). Ово је било условљено: унутарњом и вањском политиком САД (степеном развојка капитализма у САД и америчком континенту и стањем унутар капиталистичких земаља европског континента); специфичним географским положајем САД и везаношћу за извесне традиционалне форме у организацији и начину комплетирања оружаних снага.

Обзиром на изнете околности, амерички војни стручњаци нису се озбиљније бавили проучавањем дејстава у планинама нити се у америчкој армији изводила одговарајућа обука.

Американци су сматрали да високи планински масиви, висока брда и густе ненасељене шуме искључују могућност вођења операција савременим армијама у тим подручјима. Обука и маневри вршени су на равном и благо испресецаном земљишту, док је планинско и јаче испресецано земљиште намерно избегавано. За наведено америчко мишљење, карактеристично је то, да су на војно-географским картама планински масиви на Хавајима и Филипинима (где су најчешће извођени маневри) —

означени као „непролазни“. Брдовити предели острва Лузон били су означени као „неистражени“.

Талијанско-абисински рат и грађански рат у Шпанији потстакли су америчке војне кругове на проучавање дејства у планинама. Инвазија Немаца у Норвешку и напад на Југославију и Грчку, убедили су америчке војне стручњаке да и најмодерније опремљена армија може живети и ратовати у планинама. Од тада, Американци се почињу активније бавити проучавањем планинског ратовања, али се у њиховој армији ни тада није почело са извођењем обуке за дејство у планинама.

Уласком Јапана у рат против САД — децембра 1941 — америчко командовање било је принуђено да се озбиљније позабави питањем планинског ратовања, јер су јапанске јединице (обучене за дејство у планинама) успешно дејствовале и у оним пределима, које су американци дотле сматрали непролазним и несавладивим. Због тога је, у децембру 1941 године, формиран први планински пук (87 пп), са којим су цивилни стручњаци за планинарство и недовољно искусни официри изводили специјалну наставу за дејство у планинама.

Због недостатака подесних уџбеника и сопственог искуства, Американци су у почетку организације и обуке планинских јединица наилазили на читав низ тешкоћа. Иако су инострани уџбеници и правила темељно проучавани, ипак се нису могли у целини применити ни на америчке прилике, ни на америчке војнике. Због претстојећег учешћа у операцијама, америчка армија се морала припремати за дејство у планинама, како на европском тако и на кинеско-пацифичком ратишту, тј. на ратиштима која се међусобно битно разликују. Све је то изискивало не само посебну опрему и наоружање, него и посебну обу-

ку. Пошто нису имали искуства у обуци јединица, нити јасних погледа на тактику дејства у планинама, они су користили приручнике западно-европских армија и јапанске армије и разрађивали нека запажања „америчких посматрача“ из шпанског грађанског рата и немачких дејстава на Балкану. После таквог детаљнијег проучавања и испитивања, Американци су, узимајући у обзир искуства других армија и своје специфичне америчке прилике, оформили званично гледиште о дејству у планинама.

Планинске јединице САД за време и после Другог светског рата

Раније је напоменуто да је први планински пук (87 плд) формиран у децембру 1941 год., а тек 1943 године формирана је прва планинска дивизија (10 плд састава: 86, 87, 90 пли)* која је у току рата употребљавана у Италији за извршење посебних задатака за рачун армиске групе. То је била једина планинска дивизија америчке армије, која је 1945 године расформирана.

Према америчкој војној литератури, у мирнодопском саставу, америчка армија треба да има најмање једну планинску дивизију и неколико самосталних планинских батаљона.

Формација планинска дивизије (по подацима из рата) била је слична формацији обичне пешадиске дивизије, с тим што је органска артиљерија дивизије имала брдске хаубице 75мм („лака хаубица са брдским лафетом М-1“); људство је распологало специјалном опремом; транспорт се вршио помоћу стоке и возила од ¼ тоне. Јединице за везу имале су већи број радио средстава на рачун жичних. Укупно бројно стање дивизије било је око 14.000 људи и 6.000 коња и мазги са неопходним мото-транспортном.**

Пошто се у америчким војним круговима још води полемика по питању уопштавања искустава о дејству у планинама, о организацији и намени планинских јединица, организациона основа планинска дивизије још није потпуно искристалисана.

Интересантно је напоменути да послератна америчка Ратна служба, поред пе-

шадиске и оклопне дивизије, предвиђа и тзв. „лаку дивизију“. Лака дивизија, по наведеним поставкама, треба да буде тако организована да се може употребити као: амфибиска, ваздушно-десантна, планинска и за дејство у цунгди, тј. као нека врста универзалне дивизије. Сасвим је разумљиво да формирање такве дивизије способне за многострану употребу није ни мало лака ствар, јер је, поред наоружања и опреме подесних за извршавање наведених задатака, потребна и свестрана обука људства. Важно је напоменути да се за основу дивизијске артиљерије лаке дивизије узимају брдске хаубице 75 мм за чији су транспорт потребне мазге које Американци настоје да елиминису из армије.

Судећи по досада објављеним чланцима у америчким војним листовима, стиче се утисак, да у мирнодопском саставу америчке армије неће бити формиран већи број специјалних планинских дивизија. Ово поткрепљује и чињеница, да се по мишљењу званичних војних кругова, потреба за специјалним планинским јединицама своди на чисто „алиски терен“, док се са друге стране „придаје нарочита важност планинској обуци (приспособљавању) свих пешадиских дивизија (тј. дивизија опште намене). С обзиром на интензивна истраживања и опитне вежбе у арктичким и планинским пределима и на коришћење страних*) стручњака за дејство у планинама, постоји вероватноћа да ће наведено гледиште бити подвргнуто извесним изменама.

У сваком случају, може се закључити да ће Американци настојати, да код борби у планинама (изузев Алпи) ангажују и обичне пешадиске дивизије. Оваквим дивизијама, код дејства у планинама, придавала би се тзв. „провизорна транспортна чета“ — (Provisional Pack Company), која би служила за снабдевање и пренос тешког пешадиског оружја. По предвиђеној формацији, ова чета би у свом саставу имала: 9 официра, 225 подофицира и војника и око 450 мазги. Коњи и мазге би се реквирирали на лицу места. У случају повећања броја мазги, вероватно би се употребљавали и дивили као коњоводци. У току рата у Италији су формиране чете „дивизије“ транспортних мазги са гонићима Италијанима («Mula—Teri»); оне су преносиле основни терет у снабдевању

*) По подацима »Das Kriegsheer der USA« О. К. W. — фебруара 1944 г.

**) По подацима: „Соединенные Штаты Америки“ — стр. 339 Москва — 1946 — у дивизији је било 1500 коња и 6.300 мазги.

*) Официри бивше немачке војске — подаци штампе

америчких снага, које су дејствовале у тешко проходним планинама.

У овом гледану расмотриће се извесна америчка гледишта о значају планинске обуке пешадиских јединица и важности специјалних планинских јединица, затим о карактеристичности дејстава у планинама, употреби родова војске и основним видовима тактичких дејстава.

Значај планинске обуке за пешадиску дивизију

Пошто дејство у планинама, поред употребе специјалних средстава, захтева од војника издржљивост, знање за савлађивање разних теренских препрека, привикавање на климатске непогоде и др., а од старешина способност организације и руковођења борбом јединица у изразито тешким условима, амерички војни стручњаци сматрају да свака пешадиска дивизија треба да пређе специјалну планинску обуку, као саставни део програма мирнодопске обуке.

Мирнодопска обука пешадиских дивизија, на планинском и испресецаном земљишту, поред „приспособљавања“ јединица за дејство у планинама, захтева од старешина да, при изради наставних планова, узимају у обзир не само утицај земљишта на дејство јединица, већ и на систем транспорта и снабдевања (на моторним возилима, на стоци и ручним преносом). Ратно искуство је показало да су многи тактички планови пропадали због тога што команданти нису знали правилно да регулишу рад превозних и преносних средстава да би обезбедили правилно и благовремено снабдевање. У рату, за снабдевање батаљона, морало се издвајати око 100 људи из његовог сопственог састава, што је у знатној мери смањивало његову борбену способност.

За време мирнодопске обуке команданти имају могућност да исцртају способност потчињеног старешинског кадра и борачког састава, јер се извршавање постављених задатака у планини врши под тежим условима него у нормалним условима. На основу тога могу се вршити одговарајуће измене у старешинском и борачком саставу са циљем да се јединице оспособе за извршење својих будућих (ратних) задатака. Осим тога, сваки ће се војник, за време мирнодопске обуке у планинама, научити да савлађује разне препреке; да се бори као пешак у мањим групама и без директне подршке осталих средстава; да

носи своју опрему и оружје; да рукује товарном стоком и да се навикава на свешкоће које му, у ратно време, могу пасти у део. Американци кажу: „Војници ће заборавити онакв конфор пешака, каквим га приказује реклама у разним новинама и часописима“, који пропагирају упис у војску.

Значај специјалних планинских јединица

Раније смо напоменули да се у америчким војним круговима подвлачи потреба за најмање једном дивизијом и више самосталних, специјално обучених планинских батаљона. Планинска дивизија служила би, за време мира, као „свестрани центар за планинску обуку“. Обуку из планинарства у место цивилних стручњака вршио би старешински и борачки кадар. У дивизији, у првом реду, вршила би се обука људства планинских јединица (самосталних планинских батаљона и регрута планинске дивизије) и једног извесног „инструкторског“ дела из састава пешадиских дивизија опште намене (инструктури за скијање, верање, организацију везе у планинама, употребу сточног транспорта). Самостални планински батаљони, у мирно доба, имали би основни задатак да изводе планску обуку у пешадиским дивизијама. Њихова формација треба да буде тако подешена да се могу делити на мање групе које би се, по потреби, могле додељивати пешадиским четатама. Ако се узме да свака чета треба да добије по једно одељење, онда би мирнодопска (наставна) формација планинског батаљона бројила око 35 официра и 840 подофицира и војника.

За планинску дивизију, као и за самосталне планинске батаљоне, бирају се људи који имају извесно предзнање. Регрутују се: смучари, планинари, ловци и људство из планинских крајева.

Планинска дивизија намењена је за дејство на теже пролазном земљишту (које је окарактерисано као алпско) где друге дивизије, с обзиром на своју организацију, састав и извежбаност људства, не би могле бити употребљене.

Значај планинске дивизије састоји се и у томе што се људство планинске дивизије, које је обучено за дејство у планинама, може врло брзо обучити и за дејство на равном и благо испресецаном земљишту, јер му треба само да се прилагоди бржем кретању на маневарском земљишту. Американци заснивају ово гледиште на искуству Не-

маца, који су током Другог светског рата и мали релативно велики број планинских јединица (Gebirgs Jägers Division), које су успешно употребљаване не само за дејство у планинама, већ и за дејство на маневарском земљишту.

Самостални планински батаљони, састављени од високо квалификованог људства, предвиђају се за придавање пешадиским дивизијама, које дејствују у планинама, за извршење нарочито тешких и специјалних задатака, као на пр.: у улози скијашке јединице за далеко извиђање зими; као бочно обезбеђење; за заузимање висова који осигуравају покрет дивизије; за организацију осматрања на високим брдима; за монтажу челичног ужета преко провалија; за вођење јединице преко тешко пролазног земљишта и сл. У плану маневра, планинском батаљону се дају тежи и сложенији задаци, а најчешће прелаза преко тешко проходног отсека и избјање у позадину браниоца, било у циљу напада из позадине, било ради заузимања доминантних тачака на путевима непријатељског повлачења.

Карактеристика дејства у планинама

Земљиште и време су врло важни фактори о којима се првенствено мора водити рачуна при дејству у планинама. Земљиште испољава свој утицај на тактику дејства у планинама читавим низом својих особина као на пр.:

наглим променама у висини (великом висинском разликом);

покривеношћу, почев од густих шикара до високих шума;

стеновитим и стрмим падинама, голим и шиљастим врховима, који често пута имају карактер глечера;

јаком испресецаношћу и слабо развијеном мрежом путева и стаза (малобројни и слабог квалитета) итд.

Време, као атмосферска појава, одликује се великом променљивошћу, јаким разликама у температури између дана и ноћи и наглим локалним пљусковима, проломима облака, јаким бурама са вејавицама итд. — што у извесној мери утиче на тактику дејства у планинама.

Дејства у планинама, с обзиром на изнети утицај земљишта и времена, имају читав низ специфичности, које се углавном свODE на следеће:

брзина кретања и употреба већих јединица су ограничени, а маневар и садејство отежани;

ватрена моћ и ефекат ватре, услед испресецаности и покривености земљишта, су смањени;

употреба борбених средстава је ограничена, што више него игде, повећава улогу пешадије;

акције мањих јединица, с обзиром на могућност брзог и изненадног дејства, добијају већи значај; и

испресецано земљиште често пута претставља препреку између појединих тактичких група, што отежава командовање, организацију везе и снабдевања.

Као што видимо, дејство у планинама је, у првом реду, окарактерисано тешкоћама у кретању и ограниченошћу употребе већих јединица. Ово долази отуда што се, на планинском земљишту, услед његове испресецаности и слабо развијене мреже путева и стаза, извесни предели практично не могу користити, те се на тај начин ограничава подесан простор за дејство трупа. Развијање већих јединица за борбу је отежано. Поједине тактичке групе дејствују на одвојеним правцима, те често нису у стању да се непосредно потпомажу. Брза употреба резерви, услед ограниченог броја путева и тешко пролазног земљишта, је отежана, што има знатног утицаја на одређивање места резерви у општем борбеном поретку. Маневар резервама по фронту и дубини је такође отежан, нарочито маневар по фронту, који је често пута скопчан са већим тешкоћама и тражи више времена.

Људство за дејство у планинама мора бити обучено и специјално опремљено за кретање по најразноврснијем земљишту, укључујући покрет дуж клисура и пребацивање преко кањона. Трупе, које су овладале потребном техником кретања у планинама, могу да праве много дуже маршеве од трупа, које нису обучене за такво кретање.

Испресецаност и покривеност планинског земљишта утиче на ефикасност ватре, отежавајући или потпуно искључујући употребу појединих борбених средстава, чиме се смањује ватрена моћ јединица. Тешко пешадиско наоружање и артиљерија — услед своје гломазности и сразмерно великог „мртвог простора“ и отежаног осматрања (у границама корисног домета) — не могу се увек успешно користити. Због тога, на планинском земљишту, борба на блиским отстојањима и борба „прса у прса“ имају пресудну улогу. Отуда и тежња Американаца да припреме још у мирно доба, војнике пешадиских јединица

за борбу на блиским одстојањима и да решавају борбене задатке самостално, често пута без подршке других родова.

Могућност прикривеног кретања, умањен ефекат ватре и могућност доброг извиђања, дозвољавају мањим јединицама — обученим за дејство у планинама — брза и изненадна дејства. Оне су у стању да пресрећу и ометају покрет главних непријатељских снага, да се појављују у позадини непријатељског распореда, нападају центре везе, систем снабдевања итд., што принуђава непријатеља „да се бори под неповољним околностима“. Маневар и дејство мањих јединица у току борбе постижу резултате који често пута имају велики утицај на општи исход борбе.

Ниже старешине добијају пуну иницијативу за свој рад пошто командант, за време дејства у планини, не може да оствари потпун увид у ток борбених дејстава и да обезбеди чврсто, централизовано руковођење. „Маневар мањих јединица, иницијатива и умешност командовања потчињених старешина су од највеће важности у планинском ратовању“. (PC — 1944 § 875¹).

Ради отежаног командовања, а нарочито ради теже организације везе, избор положаја командног места се донекле разликује од избора командног места у условима маневарског земљишта. „Командно место мање јединице, обично се поставља близу осматрачнице дотичне јединице. Командна места пукова и већих јединица треба да буду близу раскрсница путева и, по могућству, близу аеродрома или земљишта на коме се могу спуштати авиони“. (PC § 886).

При доношењу одлуке команданти морају да воде рачуна о прилагођавању земљишту средстава која им стоје на располагању, то спутава њихову слободу при одлучивању. Успех у планини више зависи од правилног прилагођавања расположивих средстава према земљишту, него од њихове стварне моћи. Командант мора да води рачуна при доношењу одлуке, у првом реду, о важности постојећих комуникација и висова који доминирају комуникацијама. Најважнији објекти у планинама су висови који доминирају долинама и комуникацијама, прелази који дозвољавају пролаз преко планина, путеви, стазе и железничке пруге које се морају обезбедити ради снабдевања.

¹) Америчка ратна служба — издање 1944 године.

Поклања се велика пажња утицају времена (као метеоролошкој појави) на дејство у планинама. „Кад се разрађује план операције, треба узети у обзир могућност нагле промене времена, треба организирати добијање метеоролошких извештаја. Препорућљиво је да се јединица снабде метеоролошким инструментима и одговарајућим бројем метеоролога. Треба имати припремљене планове за случај промене временских услова“ (PC § 876).

И поред наведених тешкоћа, које проистичу због негативног утицаја земљишта и времена на борбена дејства, Американци сматрају да „Планинско земљиште, које није класифицирано као алпско, не представља несавладиве препреке за вођење војних операција, чак и у зимско доба, ако су трупе у довољној мери опремљене, снабдевене и обучене“ (PC § 873).

Употреба родова и служби

Пешадија. С обзиром на раније изнети утицај земљишта и других фактора на употребу техничких борбених средстава, пешадија ће бити принуђена да носи главни терет борбе, често без директне подршке артиљерије. Пешадиске јединице морају бити специјално извежбане, опремљене и наоружане тако да могу и самостално извршавати борбене задатке без подршке осталих родова и служби. Њихово људство треба да има одличну кондицију и навике које су потребне за живот и рад у планинама.

Услед утицаја земљишта које смањује како ефекат сопствене ватре, тако и могућност ватрене подршке суседне јединице, Американци истичу да се дејство (ватра и маневар) пешадије у планинама, у извесној мери, разликује од дејства на маневарском земљишту, нарочито у нападу. Наступање пешадиских делова у планинама, најчешће ће имати облик индивидуалног продирања или узастопних „препада“ малих група, са кратких одстојања.

Бацачи, ручне бомбе и бестрајна оруђа заједно са пуцачном ватром са кратких одстојања (полуаутоматске пушке) чине основу ватрене моћи пешадије у планинама. Митраљеске јединице, због особина планинског земљишта, не могу увек испоставати пуни ефекат „бришуће ватре“, но велики успони и падине омогућавају им гађање преко глава сопствених трупа.

Важно је истаћи да се минобацачи 60 мм и бестрајна оруђа 57 мм, сматрају као најподеснија оруђа за подршку и праћење

мањих делова (одељење, вод, чета), јер се лако преносе и снабдевају муницијом. Део минобацача 81 мм, нарочито у нападу, припада се или подржава пешадије чете (по некад и водове), имајући у виду да је при праћењу пешадије ван путева „увек корисније понети више мина, а мање оруђа“. Ово долази отуда што је снабдевање мианама отежано.

Артиљерија. Американци стоје на становишту, да се код дејства у планинама могу употребити све врсте артиљерије. За изношење на ватрене положаје лаке и средње артиљерије, предвиђају се трактори, сточна вуча и чекрци (котураче). Тешка моторизована артиљерија ограничава се на путеве и њихову непосредну близину. Брдске хаубице 75 мм (носећа артиљерија) су најподесније за непосредну и сталну подршку пешадије, јер могу да прате пешадију и ван стаза и путева. Хаубице 75 мм и артиљериска оруђа која се растављају и преносе на рукама или на стоци, могу успешно да прате пешадију. Ова оруђа обично заузимају заклоњене ВП који доминирају долинама, а могу се постављати на ватрене положаје и на тешко пролазном земљишту. Топови, услед положене путање зрна, употребљавају се најчешће само на великим отстојањима.

Артиљерија са сточном вучом и моторизована артиљерија, скоро редовно, заузима ВП у непосредној близини путева.

Командовање артиљеријом је начелно децентрализовано.

Због тешкоћа у коректури артиљериске ватре из ваздуха, артиљерија више зависи од извиђања са земље. Да би се обезбедила тесна и благовремена сарадња са првим ешелонима (пешадије), артиљериске осматрачнице се благовремено постављају и снабдевају потребним средствима везе.

Артиљериски осматрачи из првог ешелона морају имати исту специјалну обуку као и „планинска пешадија“.

Борбу са непријатељском артиљеријом, врло често узима авијација на себе, јер је: „ефикасност контрабатирања умањена услед потешкоћа у одређивању тачних положаја непријатељских батерија“. (РС § 881) „Ефекат запречне ватре је повећан, јер су ограничени пролази кроз које непријатељске трупе у планини морају проћи“. (РС § 881).

Коњица. Појам „коњица“ обухвата: механизоване извиђачке јединице — тзв. „О-

клопну коњицу“ (The Armoured Cavalry¹) и коњицу.

Механизоване извиђачке јединице користе се у пешадишким и тенковским дивизијама за извиђање на већим отстојањима пред фронтом или на крилима и за обезбеђење крила. Осетљиве су за борбу у шумама и неотпорне против заседа и изненадног напада, јер возила на уским планинским путевима, не могу да се окрену нити да маневришу.

Коњица (људство на коњима) употребљава се за сличне задатке на мањим отстојањима, нарочито у пошумљеним пределима где се „оклопна коњица“ не може да употреби. Она се може придавати тактичким групама за извиђање и обезбеђење.

Инжињерија. Важност инжињерских јединица, при дејству у планинама, знатно је већа него у нормалним условима. Пошто проблем покретљивости, како комуникацијама, тако и ван комуникација — код дејства у планинама — има врло велики значај, због тога инжињерске јединице треба да претстављају знатан део трупа које дејствују у планинама.

Инжињерија у планинама врши следеће задатке:

одржава постојеће и израђује нове путеве;

врши изградњу жичаних мостова и жичаних железница;

омогућава покрет тенковима и моторизованом транспорту;

помаже при извлачењу артиљерије на ВП, првенствено изградом чекрка;

помаже изграду склоништа (употребом експлозива);

изводи диверзантска дејства на комуникацијама, пролазима и у позадини непријатеља и јурише на утврђене тачке; врши разне врсте запречавања (рушење, мине, засеке, фугасе итд.).

Инжињерске јединице треба да буду снабдевене механичким алатом (компресорима, булдожерима и моторним тестерама) и већом количином експлозива. Оне располажу потребним транспортним средствима. За изградњу и поправку мостова употребљавају се лако преносни материјал и прирочна средства.

Авијација. При дејству у планинама авијација решава следеће задатке:

¹) У састав „оклопне коњице“ улазе мотоцикли, оклопни аутомобили и лаки тенкови, а коња уопште нема.

врши извиђање (визуелним путем и аерофотографисањем) и даје радарске и метеоролошке податке за потребе ваздухопловства и сувоземних јединица;

води борбу са непријатељском авијацијом за надмоћ у ваздуху одржавајући активност „ваздушно-одбранбеног система“ (система противавионске одбране — укључујући сва ПА средства);

води борбу против непријатељске артиљерије;

уништава и омета непријатељски транспорт на комуникацијама;

уништава непријатељске резерве;

врши ватрену подршку трупа на земљи; врши пренос ваздушно-десантних и падобранских јединица, и

врши снабдевање трупа ваздушним путем.

Употреба авијације у планинским пределима отежана је због рискантног лета, нарочито на мањим висинама. Но без обзира на то предвиђа се употреба знатних ваздухопловних снага за извршење наведених задатака. „Слабо развијена путна мрежа често пута пружа погодне могућности борбеној авијацији за напад на важне раскрснице и отворене делове путева и клисура“ (РС § 883).

Снабдевање трупа у планинама ваздушним путем, у циљу олакшања снабдевања и растерећења земаљског транспорта, има велики значај. Међутим, за несметано снабдевање ваздушним путем треба обезбедити локалну надмоћ у ваздуху.

Оклопне јединице (тенкови)

„Оклопне јединице су неподесне за дејства на планинском земљишту тако да је њихова корисна употреба у планинама веома ограничена“ (РС § 884). Судаћи по овој поставци, могли би доћи до закључка да тенкови, при дејствима на планинском земљишту, имају прилично безначајну улогу. Међутим, у водећим војним часописима (Military Review и Armored Cavalry Journal) подвлачи се, „да је садејство пешадије и тенкова увек корисно и могуће“ и да је „тенк најкориснији на оном месту где непријатељ сматра да је приступ тенка немогућ“.

Инжињерске јединице помажу тенкове у планинама. Оне, експлозивом и оклопним булдожерима, руше стење и препреке на путевима, раде прилазе за тенкове, док се за савлађивање краћих препрека предвиђа употреба специјалних инжињерских

машина, које су већ примењене у Другом светском рату¹⁾

Приликом дејства на планинском земљишту, током Другог светског рата, Американци су вршили поделу тенковске чете на мање делове које су придавали пешадиским четама и водовима. Пешадиске чете и водови добијали су за непосредну подршку по 2—3 тенка, а понекад их је подржавао само по један тенк. У групама по 3 тенка, обично су дејствовала 2, а трећи је служио као резерва у случају да који од дејствујућих буде оштећен или да му нестане муниције.

На планинском земљишту тенкови су врло осетљиви на заседе. У Другом светском рату јапански „самоубице — ловци тенкова“ и немачки „панцер-фаусти“ уништили су знатан број америчких тенкова. Због тога је пешадија обавезна да их у борби штити од ловаца тенкова.

Против-тенковске јединице. Против-тенковске јединице нарочито су ефикасне на испресецаном и покривеном земљишту, јер се пт оруђа могу лако постављати и маскирати. Реактивна пт средства, с обзиром на врло лако маскирање и дејство са блиских одстојања (заседа), добијају много већи значај него у нормалним условима.

Служба везе. Организација служба везе у планинама карактерише се следећим тешкоћама:

недостатком сталних телеграфско-телефонских линија;

тешкоћама у преношењу кабла и постављању пољских линија;

великим бројем „мртвих простора“ у радио пријему; и

теренским препрекама које ометају рад на организацији везе, не само између оперативних, већ и између тактичких јединица.

Због наведених тешкоћа препоручује се повећање радио средстава на рачун жичних, организација оптичке и курирске везе и употреба паса за везу.

За пренос кабла, ради постављања неопходних жичних линија, конструисано је специјално полу-гусенично возило, које се може кретати преко испресецаног и другог терена. Међутим, за сада, овај проналазак има само експериментални карактер.

Служба снабдевања. Слабо комуникативно земљиште и дејство јединица на већем међусобном растојању компликује систем снабдевања. Осим потешкоћа које произилазе из тактичких околности, рад је-

1) Военный вестник № 7 1945 г.

диница за снабдевање отежавају још и следећи фактори:

1 Локални извори за снабдевање на планинском земљишту су врло оскудни;

2 Дневни оброци људске и сточне хране се морају повећавати због већег утрошка енергије за савлађивање тешког земљишта и оштрије климе;

3 Потреба у опреми и гориву, ради хладног времена, је већа него у нормалним условима.

Сви наведени фактори изискују да се служба снабдевања знатно децентрализује и да старешине службе снабдевања добро планирају и траже најподеснију комбинацију употребе транспортних средстава при дотуру, као и најбоље методе у расподели.

Брзе промене тактичке ситуације изазивају одужавање линија за снабдевање, задошћења, па чак и прекид самог снабдевања, нарочито онда ако планови нису правилно и пажљиво састављени. Због тога се препоручује да се дивизиске установе (дивизиска база, артиљериско и интендантско складиште) што више истуре унапред, да би се олакшао рад пуковских установа и више оријентисао на снабдевање батаљона, који дејствују на већем отстојању (или одвојено). Место „дивизиских центара за снабдевање“ (истурених артиљериских и интендантских складишта) благовремено се саопштава потчињеним јединицама. Време изузимања хране и борбених потреба одређује се за сваку потчињену јединицу заповешћу за позадину или посебним наређењем — нарочито у случајевима брзе промене ситуације.

Основни видови тактичких дејстава

Извиђање (Reconnaissance) Извиђање у планинама, како по начину извиђања тако и по околностима под којима се врши, знатно се разликује од извиђања у нормалним условима.

Извиђање је олакшано с једне стране због могућности неопаженог продирања и дејства извиђачких органа и мањег броја правца, који се морају извиђати, јер су покрети непријатеља везани за ограничен број путева и правца. С друге стране, извиђање је отежано због честе променљивости времена и тешко пролазног и испресецаног земљишта, које смањује брзину кретања извиђачких органа, ограничава или искључују употребу оклопних возила за

извиђање¹⁾ и својом покривеношћу дозвољава непријатељу добро маскирање, чиме се знатно смањује ефекат извиђања уопште, а нарочито авио-извиђања.

Извиђање земљишта необично је важно при операцији у планинама, нарочито због тога што су карте планинских предела ретко кад тачне. Изучавање земљишта заснива се на студији карте и допуни података аерофотографисањем и надземним извиђањем. При процени земљишта, не сме се створити закључак да су неки предели неприступачни за непријатељске јединице, иако по карти изгледају да су потпуно непроходни.

У операцијама у планинама добри и проверени водићи (било мештани или из извиђачких јединица) су од велике користи.

За извиђање у планинама најчешће се примењују следећа средства и методе:

авијација као основно средство за добијање информација о распореду непријатељских трупа на положају, о покрету трупа у непријатељској позадини и о земљишту;

осматрање са земље, са ешелонирањем осматрачница по висини, ширини и дубини;

извиђачке механизоване јединице и људство на коњима; и

специјално обучена одељења и извиђачке патроле.

Извиђање и дејство специјално обучених јединица може донети одличне резултате нарочито на оним местима која су под слабом контролом непријатеља због велике испресецаности земљишта или тешког осматрања.

Блиско извиђање се врши помоћу патрола које су снабдевене радио станицама и средствима оптичке везе. Ове патроле дејствују у расутом поретку и у неколико таласа са истим задатком, тежећи да продру у дубину непријатељског распореда (метод примљен од Јапанаца).

Ниједан командант не сме да испусти из вида смеле акције малих група које врше извиђање и спречавају непријатељско извиђање.

¹⁾ Лаки оклопни аутомобил М-8 (Car, Armoured; Light М-8-6×6), посада 4 човека; Оклопни аутомобил М-20 (Car, Armouret, Utility М-20), посада 6 људи и Извиђачка кола М-3 А-1. (по подацима »Armored Cavalry Journal« — комплети 1945 и 1947)

Маршевање — (Marches)

Основно америчко гледиште, по питању организације и извођења марша, огледа се у следећој одредби: „Сви путеви и стазе употребљавају се за кретање. Пошто је распоређивање и подела трупа на тактичке групе или колоне за време марша тешко, ред маршевања јединица мора бити такав, да олакшава њихов улазак у акцију“ (РС § 888).

При избору правца за кретање (маршрута) води се рачуна да дотични правац пружа тактичку сигурност и што удобније маршевање. Најчешће се користе за кретање путеви дуж гребена, постојеће стазе, долине и ивице шума. Препоручују се правци са малом висинском разликом и подесним геолошким саставом тла (подлоге). Приликом кретања долинама, без осигурања на боковима, могуће је упадање у заседу. Иако су путеви и стазе, који воде гребеном, скоро увек најудобнији за кретање, они су највише изложени осматрању и дејству непријатељске артиљеријске ватре.

При прорачуну времена које је потребно за извршење марша, поред утицаја конфигурације земљишта, узима се у обзир и утицај надморске висине оног предела на коме се врши маршевање. Време маршевања на путевима и стазама рачуна се као и у нормалним условима, с тим што се додаје по један час за сваких 300 метара пењања, односно спуштања. Надморска висина до 1500 метара изнад привикнуте, код добро обучених и опремљених јединица, испољава незнатан утицај на брзину марша. На висинама изнад 1500 метара од привикнуте висине долази до бржег изнуравања људства, те је, у оваквим случајевима, чување енергије људства од прворазредног значаја.

Зими, у планинама, моћи ће понекад да се крећу само специјално обучене и опремљене јединице. Артиљерија и комора са тегљеном стокном крећу се веома тешко, зато артиљерију обично замењује борбена авијација, а транспортна авијација или носачи врше снабдевање колоне.

Због великих дубина маршевских колона (пешадиског батаљона 5—6 км), отежаног кретања бочних осигурања и могућности непријатељског даљњег извиђања, повећава се опасност од изненадног напада. Тактичке групе (јачине батаљона или пука) на маршу, често су одвојене теренским препрекама, што захтева кружно обезбеђење сваке групе.

Ради сигурности на маршу препоручују се следеће мере:

координација кретања главних и обезбеђујућих делова;

кретање главнине и претходница у скоковима;

повећање отстојања између главнине и осигуравајућих делова;

благовремено заузимање висова који доминирају правцима кретања;

упућивање специјалних група, укључујући и падобранске јединице, ради заузимања најважнијих положаја, пресудних за напредовање, односно кретање јединица;

коришћење магле и мрака, као и земљишних услова, за прелаз оних места које непријатељ може лако да извиђа.

употреба патрола заштитница, чак и у наступном маршу; и

примена борбене и извиђачке авијације.

Због напорне дужности бочних осигурања, формирају се још и помоћна осигурања, која се обично упућују на 2—3 часа пре покрета главнине, чији задатак редовно престаје кад их главнина прође (стално бочно осигурање). На одморима, поред редовних претстража, шаљу се и посебна одељења, која поседају висове на правцима одакле постоји могућност појаве или напада непријатеља.

На преданима и преноћиштима, услед могућности увлачења („инфилтрације“) непријатељског група у распоред јединица, пажљиво се постављају унутрашње страже и одређују дежурне јединице, које треба да обезбеде осталим јединицама несметану припрему за борбу у случају непријатељског напада.

За време маршевања — „Кад сусрет са непријатељем постане неизбежан, претходница — извиђајући све путеве у својој зони дејства — покушава да заузме оне теренске отсеке са којих ће моћи да заштити развијање главнине. Због спорости кретања трупа које се развијају за борбу, претходнице ће дејствовати дуже времена самостално, него у нормалним условима“ — (РС § 891).

Ноћни маршеви се врше, у већини случајева, кад претстоји додир са непријатељем, или је исти већ успостављен. Ноћни маршеви су врло тешки, крајње заморни за људство и скопчани са опасношћу, те се врше једино у случајевима кад то ситуација неминовно захтева. За ноћне маршеве претходно се морају вршити дневна извиђања, обележивање путева и пронаћи добри и поуздани водичи.

Напад у планинама (Offensive Combat)

Борбе у планинама уопште, а посебно нападна дејства, немају ону повезаност и не претстављају онако компактну целину као што је то случај на маневарском земљишту. Рељеф земљишта утиче на почетни облик борбених поредака јединица и распоред ватрених средстава. Касније се, услед промена облика земљишта, борба дели на више мање изолована дејства, која командант тешко контролише. Старејине потчињених јединица испољавају пуну иницијативу, дејствујући у оквиру добијеног задатка, у складу са замисли и донетом одлуком команданта.

„Јединица као целина у нападу обично дејствује на правцу главног удара. Тактичке групе боре се скоро потпуно самостално, под руководством својих команданата. Оне теже да заузму доминантне, кључне теренске позиције у својим зонама дејства, које су им одређене као циљеви или које морају заузети да би дошле до одређених циљева“ — (РС § 893).

На тешко пролазном планинском земљишту **борбену групу** најчешће претставља ојачани пешадиски батаљон. Он је најчешће и највећа јединица која се може ангажовати за напад на једном правцу (дуж гребена, дуж стазе или преко одређених пролаза).

Тактичке групе обично добијају правац кретања до својих циљева, нарочито кад дејствују на већем међусобном растојању. Разграничне линије између тактичких група се врло ретко одређују.

Тактичке групе дејствују, било самостално, било на главном правцу у циљу обухватног дејства и бочног удара. Њихов састав треба да омогући извршење добијених задатака без накнадног ојачавања и подршке. Накнадно ојачавање захтева много времена, а ватрена подршка се врло често не може остварити због разних негодности земљишта.

Пошто комуникације у планинама имају прворазредан значај, висови и превоји, који контролишу браниочеve комуникације, или са којих бранилац може да контролише комуникације нападача, најчешће се узимају као циљеви за напад. Нарочити значај имају висови с обе стране клисура и превоја, чије заузимање обезбеђује пролаз сопствених група.

Заузимање доминантних положаја, у процесу извршења ближих и следећих задатака, претставља суштину командантовог

плана. Заузимање подесних положаја за артиљеријске осматрачнице мора се јасно изразити у командантовом плану.

„Командантов утицај на акцију огледа се у томе што он, још у почетку, одлучује где ће се извршити главни напад. То ће бити обично оно земљиште које даје најбоље могућности за бочно дејство малих јединица; које омогућава успешну ватрену подршку и које пружа најпогоднији прилаз ка најважнијем објекту. Суседне тактичке групе врше помоћне нападе. Командант распоређује резерву тако да њома може првенствено да ојача дејство јединица на правцу главног удара. Ако земљиште дозвољава резерве се распоређују тако да могу искористити успех и на помоћним правцима напада“ — (РС § 895).

Нападна дејства — у свим фазама — карактеришу се изненађењима и тежњом за обухватом, комбинованим са фронталним ударом на широком фронту, у циљу уништења непријатеља или заузимања његовог положаја. За тактику напада у планинама карактеристично је следеће:

напад и прикивање непријатеља с фронта најчешће се врши једном трећином снага, док остале снаге теже да изврше обухват и спречавају непријатеља да пружи помоћ нападнутом положају;

„инфилтрирање“ (увлачење у непријатељски распоред) и развијање напада у унутрашњости непријатељске одбране примењује се у пуној мери;

дејство мањих група преко тешко пролазних места и њихова појава на боковима и у позадини непријатеља, врши се са циљем да се постигне и повећа ефекат изненађења. За ово се понекад предвиђају и падобранске јединице;

бокови тактичких група ослањају се на теренске препреке и штите ангажовањем посебних група (добро наоружаних, првенствено аутоматским оружјем), које дејствују или као бочна осигурања или као „одељења за везу“ између раздвојених јединица“.

Трупе наступају дуж гребена и преко висова, избегавајући природне пролазе, који су најчешће минирани и који се лако бране. Непријатељу је тешко да организује одбрану управно на гребен (попреко), а заузимањем гребена и висова непријатељ ће бити принуђен да напусти и добро брањене положаје у долинама. Напредовање уз помоћне гребене (the subsidiary ridges) омогућава заузимање основног гребена, односно висова, са много мање жртава.

Ако нападам правац не води дуж гребена, већ попреко, наступање се мора вршити брзо, пажљиво и расутиим стројевима. Прелажење долина и напад на следећи гребен врши се на сличан начин као и насилни прелаз реке. Превазивање главнине врши се тек онда када се делом снага претходно осигура „мостобран“ на следећем гребену. За стварање „мостобрана“ на следећем гребену треба извршити детаљно извиђање, организовати чврсто садејство са средствима за подршку и умешно планирати напад. Овакве нападе треба изводити ноћу или под заштитом дима, који у борби у планинама има велики значај, нарочито при фронталном нападу на гребен.

„Кренути целу снагу са гребена у долину, пре но што се осигура следећи гребен, значи изложити је уништењу“.*

Тешко пешадиско наоружање (минобаци и бестрајна оруђа) непосредно потпомажу и прате пешадију у нападу, а у првим пешадиским линијама налазе се истурени артиљериски осматрачи. Брдске хаубице, које су придате пуку, најчешће остају непосредно под командом команданта пука. Њихово дејство допуњује ватру подржавајућих дивизиона дивизионе артиљерије.

Због тешкоћа у снабдевању, у борбеној заповести треба предвидети колико се муниције сме утрошити за подршку јуриша и одбијање против напада, а колико треба да остане у резерви. Та резерва се може употребити само по одобрењу команданта који је издао дотичну заповест.

Успех сваке тактичке групе искористићава се непрекидним гоњењем које треба да започне непосредно чим отпочне повлачење непријатеља. Брзина дејства је главни услов који обезбеђује успех у гоњењу. Сваки локални успех треба, одмах и енергично искористити, употребљавајући за то резерву. Она се уводи: за бочни напад на суседне тачке отпора, за отсецање отступнице непријатељским снагама које се повлаче и за заузимање непријатељских центара везе.

Групе које гоне непријатеља дејствују на правцима (путеви, стазе, гребени) који су паралелни са правцима непријатељског повлачења. Групе дејствују брзо, настојећи да се пробију у дубину непријатељског распореда. Гонeћи непријатеља пред собом, групе врше и бочне нападе на непријатељске снаге, које су успеле да задрже суседне нападачеве делове. Бочни напад преду-

зима се свуда где то земљиште дозвољава, а нарочито је успешан кад се изводи на комуникацију позади непријатељских снага које се бране, јер то може довести до општег повлачења непријатеља.

Ако земљишни услови не дозвољавају гоњење паралелним правцима, тактичке групе гоне непријатеља по правцима његовог отступања. У овом случају, у састав тактичке групе улазе тенкови (ако земљиште дозвољава) и инжињерски делови.

Ојачавање тактичких група при гоњењу врши се кад год то омогућава земљиште и распоред резерви.

Сем директног притиска на непријатеља који се повлачи треба предузимати и мере за успоравање и онемогућавање непријатељског повлачења. Ово се постиже употребом борбене авијације, која дејствује по линијама непријатељског повлачења, заузимањем кључних објеката на правцима повлачења (употребом падобранаца, скијаша и специјалних јединица), дејством диверзантских јединица у позадини итд.

Напад на утврђене положаје у планинама је врло тежак и захтева више времена за планирање, припрему и организацију него у нормалним условима. Зато је потребно пажљиво и непрекидно извиђање са земље, допуњено извиђањем из ваздуха и студијом аерофотоснимака (вертикални и перспективни). Међупростори отпорних тачака утврђеног положаја у планинама контролишу се покретним групама и јако минирају, често пута на начин, који се знатно разликује од начина минирања у мацеварским условима. На овакав начин утврђивања у планинама, Американци су често наилазили у борби са Јапанском армијом.

При нападу на утврђене положаје у планинама, на основи искуства из Другог светског рата, препоручује се извођење изненадних бочних напада, комбинованих са истовременим нападом из позадине од стране падобранских трупа. Напад на утврђени положај потпомаже се концентричном и прецизном ватром артиљерије и минобацица — првенствено по најважнијим тачкама.

„Ноћни напади поред могућности изненађења имају и нарочите предности. У ноћним нападима избегавају се губици који би, при извођењу напада дању, били неизбежни при прелазу јединица преко ниског земљишта, које је тешко за напредовање без довољно ватрене подршке, а када се изводи под дејством осматране ватре браниоца“. (РС § 900).

* „Mountain Operations“ — § 30/Е.

Одбрана у планинама (Defensive Operations)

Код организације одбране у планинама постоји читав низ околности које испољавају свој позитиван или негативан утицај како на саму организацију, тако и на тактику вођења одбранбеног боја.

Околности које повољно утичу на организацију и извођење одбране углавном су следеће:

одбрана се редовно организује на доминантним положајима који омогућавају брانيоцу добро осматрање и ватрено дејство, док су нападачу обе радње отежане, тако да нападач није у стању да лако открије распоред и јачину браниоцевих снага и његове евентуалне намере;

испресецано земљиште знатно више отежава кретање и дејство нападача, него браниоца. Бранилац има много више времена за изградњу и поправку путева и стаза, нарочито рокадних. Уопште узев, трупе браниоца одморније су од трупа нападача;

недостатак путева отежава нападачу употребу борбене технике, нарочито тенкова;

пошто су поједини теренски отсеци тешко пролазни, бранилац је у стању да брани знатно шири фронт но на земљишту маневарског карактера.

Наведене предности могу се у знатној мери повећати ојачавањем природних препрека и комбинацијом далекометне артиљерије са бомбардовањем из ваздуха. Чак и мањи број рушења, на добро изабраним местима, често пута може да задржи покрет непријатеља дуже времена.

Околности које негативно утичу на организацију и извођење одбране у планинама углавном су следеће:

испресецано земљиште ствара потешкоће у брзом маневровању ватреним средствима, у циљу подршке;

промена већ заузетог покрета и маневар резервама у циљу извођења противнапада скопчани су са знатним тешкоћама и изискују много више времена;

покривено планинско земљиште омогућава нападачу да изводи изненадне и одлучне нападе на више тачака;

тешко земљиште и каменито тло захтева више времена и средстава за правилну изградњу одбранбених положаја у инжењерском погледу.

Избору положаја за одбрану посвећује се велика пажња. При избору положаја, треба имати у виду следеће:

положај мора омогућити добро затварање свих путева и пролаза, које би непријатељ могао да користи за напад;

раскршћа, мостови, пролази и комуникације у сопственом поретку морају бити заштићени од непријатељског осматрања са земље;

ббкови положаја треба да се наслањају на тешко пролазне теренске отсеке (кањоне, клисуре, стрме стене итд.), како их непријатељ не би могао обићи;

да је могуће ватром бранити сваки отсек фронта, па макар он изгледао и неприступачан;

да је могуће организовати одбрану по систему одвојених отпорних тачака, које се у ватреном погледу узајамно потпомажу (нарочито ватром аутоматског оружја), а које истовремено омогућавају тучење ватром читавог простора испред главне линије отпора;*

изабрани положај за одбрану, на најважнијим правцима, мора омогућити организацију одбране на низу узастопних гребена, који треба да буду у чврстој ватреној вези; и

мора бити омогућено добро осматрање свих прилаза ка главној линији отпора.

„Главни појас одбране укључује, како земљишне пределе који се могу сматрати скоро неосвојивим због тешке приступачности комбиноване са непрекидним системом ватре, тако и оне пределе који се могу лакше заузети, због тога, што се тешко бране непрекидним системом ватре“... (РС § 906).

„Појас отпора“** се састоји из одбранбених рејона који су организовани за кружну одбрану. Међупростори се затварају групама за обезбеђење спојева (Connectinq) које су наоружане претежно аутоматским оружјем. Међупростори се, поред тога, бране са доминантног рејона у позadini, који се налази често пута у висини другог ешелона.

Чврстим држањем доминантних висова, који улазе у састав положаја, са којих може да се осматра и дејствује ватром, затварају се највероватнији правци евентуалног непријатељског напада. Међутим, сами висови не могу обезбедити постојаност одбране, већ се морају бранити пролази и друга места чији би губитак проузроковао пад самих висова.

* Главна линија отпора одговара нашем предњем крају.

** Појас отпора одговара нашем главном положају.

Главна линија отпора може се повлачити на предњим нагибима или на обратним падинама висова. Једна и друга варијанта има својих предности и недостатака.

Предњи нагиби најчешће отежавају ефикасну употребу оруђа са положеном путањом; лако се осматрају и извиђају од стране непријатеља и изложени су запречној ватри оруђа са положеном путањом. С друге стране, аутоматско оружје може исполити јаку ватру са обратних падина на непријатеља који наступа са висова, а да само оружје на ватреним положајима није изложено дејству осматрајуће артиљериско-минобацачке ватре непријатеља.

Код одбране висова, најчешће се поседају и предњи нагиб и обратна падина, комбинујући то са запоседањем самих врхова. Ако главна линија отпора пролази обратним падинама висова, онда се на предњем нагибу постављају ојачана борбена осигурања, те се на тај начин ствара нека врста лажног предњег краја.

Дубина положаја, при поседању предњих нагиба, постиже се коришћењем брежуљака испред линије главног отпора. На тај начин може се створити унакрсна ватра, а ако брежуљци налаже непосредно на висове који се бране, онда се може створити и вишекатна ватра.

У долинама, кроз које воде важније комуникације, организују се утврђени положаји, који се изграђују почев од подножја коса па на више, тежећи да ватра са једне косе (падине) шити положај на супротној коси. Пролази кроз долине затварају се минским пољима и бране запречном артиљериском ватром из дубине.

Распоред трупа у одбрани зависи од задатка јединице, правца евентуалног непријатељског напада и могућности комбинације ватре и земљишта ради постизања основног циља — разбијања непријатељског напада. Студија земљишта и одређивање евентуалних правца непријатељског напада, који служе команданту као основа за правилну одлуку, имају у планинама врло велики значај.

План ватре мора се брижљиво израдити и прилагодити земљишту, тако да се постигне што већи ефекат ватреног дејства. С друге стране, детаљно проучавање земљишта омогућава да се дође до скоро потпуно тачног закључка о правцу главног удара непријатеља и о циљевима непријатељског напада.

Пошто ће непријатељ своје нападне правце најчешће усмеравати на међупросторе и на бокове, план ватре треба да

предвиди концентрацију ватре по тим отсесима, с циљем да се непријатељ, по сваку цену, задржи и разбије.

Голи гребени, у колико је могуће, треба да се бране ватром са неког суседног гребена или са добро утврђеног положаја на самом гребену. Између одбранбених рејона, који се међусобно потпомажу, морају се прокрчити такозване „спојне стазе“ за маневровање по фронту.

Даљње осматрање пружа могућност примене далекометне артиљериске запречне ватре, која се допуњује диверзантским акцијама на путевима које непријатељ може користити за напредовање или покрет.

Резерве се најчешће распоређују близу комуникација. Код већих јединица резерве се распоређују у рејонима важнијих раскрсница. Пожељно је да резерве располажу моторним возилима за брзо пребацивање.

Код одбране у планинама нападача треба задржати на што већој даљини од главног положаја, како не би могао проучавати земљиште и вршити детаљно извиђање браничевог распореда, и што је најважније, да не би успео да се кратким скоком укљини у главни положај. Ово је утолико важније у колико је одбранбени положај у тактичком и топографском погледу слабији. Држање непријатеља на већем отстојању, иступањем ојачаног борбеног осигурања и низом узастопних самосталних опорних тачака, могу се растројити непријатељски борбени порци за напад и у знатној мери нарушити његово организовано садејство још пре напада на главни положај.

Стражарско обезбеђење (одговара нашим предњим одредима), дејствује на већој даљини него у нормалним условима. За повлачење стражарског обезбеђења обично се користе добри путеви, који се тако бирају да не ометају отварање ватре са главне линије отпора.

Одбрана мора бити активна од самог почетка. Између положаја треба осигурати непрекидно одржавање везе, да би се омогућило сагласно извођење локалних противнапада (са једног и другог положаја) ако се непријатељ укљини на спојевима суседних одбранбених рејона. За извођење противнапада, раније се предвиђају задаци јединица сваког одбранбеног рејона, правца дејства и подржавајућа ватрена средства. Ови противнапади се изводе на кратку заповест команданта, најчешће у оно време кад је „непријатељ испрљен неуспелим нападом“.

Организација и спровођење општих противнапада (у оквиру дивизије — с употребом дивизијске резерве) — услед могућности удаљености рејона одбране — скопчани су са великим тешкоћама и траже више времена, што може довести до пропуштања најподеснијег момента за противнапад. Због тога се резерве тактичких јединица држе ближе главне линије отпора, с циљем да на најважнијим правцима изводе (или подржавају) противнапад. Борбена авијација успешно се користи за подржавање сопствених противнапада, као и за спречавање или одгађање маневра непријатељских резерви.

Противнапади се могу изводити како низ падину тако и уз падину (непосредно иза гребена). Противнапади, који се врше низ падину, омогућавају брзо развијање и дејство са релативно мањим физичким напрезањем. Ако је падина под дејством осматрајуће ватре непријатеља, противнапади са дубоко ешелонираним порецима нису подесни.

Противнапади који се врше уз обратну падину (непосредно иза гребена) омогућавају изненађење непријатеља, и исте треба обавезно изводити пре но што је нападач успео да се среди на заузетом гребену.

С обзиром на могућности напада непријатеља на позадину одбранбеног положаја (специјално обученим јединицама), мора се организовати заштита позадине. Ово се постиже поседањем положаја који доминирају оним земљиштем које бд непријатељ евентуално могао напасти. Одељења, која поседају ове положаје, морају не само да одбијају нападе непријатељских делова (падобранаца и извиђачко-диверзантских група), већ да их гоне и уништавају.

Јединица која брани одређени положај, не сме га напустити без наређења, а у случају опкољавања, мора се упорно бранити до доласка појачања.

Карактер земљишта у планинама олакшава извлачење из борбе, јер дозвољава лако и брзо одвајање од непријатеља — нарочито мањих јединица. Но и поред тога, приликом повлачења постоји могућност да јединица, која се повлачи, буде отсечена или окружена. Ово је могуће у случају кад нападач изврши брз продор у распоред браниоца или када му стоје на расположењу путеви који су паралелни са правцем повлачења. Ограничена мрежа путева и стаза отежава извлачење опреме и наоруђања, те су губици у материјалу и

техници много већи него на маневарском земљишту.

Повлачење снага са разних отсека треба вршити по извесном утврђеном реду, јер при слабој координацији повлачења, и мањи изненадни продор непријатеља може да доведе до напуштања технике и повлачења без реда.

Заштитни делови наоружавају се претежно аутоматским оружјем, да би се, без штете по ватрену моћ, могло смањити њихово бројно стање. Они се ојачавају хемиским јединицама и инжењерским материјалом ради извођења рушења.

При повлачењу руше се и минирају не само стазе и путеви којим се отступа, већ и паралелни путеви које би нападач могао искористити за облажање и отсецање јединица које се повлаче.

Артиљерија и авијација ометају својом ватром кретање непријатеља, штите повлачење и омогућавају главнини да се одвоји од непријатеља. Одвајање задњих делова заштитнице врши се уз помоћ минобацачке ватре.

„Командант одређује правац повлачења тактичких група и време када те групе треба да заузму за одбрану поједине узастопне положаје на правцу повлачења...“ (PC § 912).

Закључак

Послератно америчко гледиште на дејство у планинама засновано је, у првом реду, на искуствима немачке и јапанске армије, а само делом на сопственом искуству. Властито америчко искуство односи се углавном на операције америчке војске на стрмим острвима Тихог Океана, које су, углавном, носиле карактер операција у дунгли.

Америчка искуства из борби у Италији и Арденима, нису још довољно осветљена у њиховој војној литератури. Многобројне опитне вежбе и даље проучавање искустава других армија — учесница Другог светског рата — вероватно ће допунити и делимично изменити садашње америчко гледиште на дејство у планинама.

За тактику дејства у планинама, карактеристични су следећи momenti:

У нападу. Осећа се тежња за обухватом (који је код Американца основни вид маневра и на маневарском земљишту), примењујући око једне трећине снага за напад и везивање с фронта а остатак за извршење обухвата. Широко се примењује „инфилтрирање“ — увлачење мањих гру-

па у распоред браниоца — с циљем стварања простора за продор читаве јединице (вод, чета, батаљон). Придаје се велика пажња маневру мањих јединица преко теже пролазног земљишта и њиховој појави у позадини и на боку браниоцевог распореда. Карактеристична је и широка примена падобранских десаната (у тактичкој размери) координираних са нападним дејствима с фронта, што је резултат америчког искуства у борби са јапанском војском.

У одбрани. Предвиђа се могућност постављања главне линије отпора (правог предњег краја) по обратним падинама и извођење противнапада са обратне падине (непосредно иза гребена). То омогућава браниоцу да сачува живу силу и оствари изненађење у одбрани у условима велике надмоћности нападача у техничким средствима борбе, нарочито у артиљерији. Ова поставка заснована је на пракси јапанске и немачке војске, у 1944/45 г., кад су исте биле принуђене да се боре против непријатеља, који је располагашао са много надмоћнијом артиљеријом.

Карактеристично је и то, да се код одбране у планинама, подвлачи потреба обезбеђења позадине од „изненадних дејстава“

(свакако се мисли на партизанска дејства). Ово је свакако резултат искуства немачке војске у рату са СССР-ом и из борби у Југославији, а делимично и искуства „америчких посматрача“ у Кини и Грчкој.

Упоређујући дејства у планинама са дејством на маневарском земљишту — по америчким гледиштима — види се једна битна разлика. Док се у борбама на маневарском земљишту јасно испољава тенденција пребацивања основног терета борбе на технику, — у планинама се основна улога придаје пешадији — значи човеку. Давање предности пешадији — човеку, над техничким средствима борбе код дејстава у планинама је правилна поставка. Но, с друге стране, — како и сами Американци истичу — дејство у планинама, поред читавог низа квалитета, тражи од човека, и **висок морал**. Али постојеће друштвено уређење САД — са великим унутрашњим супротностима — и њихова јасно испољена агресивно-империјалистичка политика у међународним односима, ни у ком случају не могу створити висок морал код војника, нити убедити масе у исправност те политике.

**Потпуковник
СИМИЋ МИРКО**